

ВЕЛИКА БИЙГАНЬ

Реформатська церква

NAGYBÉGÁNY – *Református templom*
VELIKA BIHANY – *The Calvinist Church*
VELYKA BУУНАН – *Reformierte Kirche*

ЗАКАРПАТСЬКОЮ ШЛЯХАМИ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЦЕРКОВ

ВЕЛИКА БИЙГАНЬ

Реформатська церква

Тематичний маршрут під назвою «Шляхами середньовічних церков» був створений з метою докладного ознайомлення зацікавлених з цією винятковою клерикальною та культурною спадщиною Карпатського басейну. Цей тематичний шлях покликаний на представлення церковної спадщини середньовіччя колись єдиного історичного регіону – Північно-східної Угорщини, Закарпаття, а також північної частини Парціуму. Найвншній шлях територіально охоплює область Сабольч-Сатмар-Берег в Угорщині, повіт Сату-Маре у Румунії і Закарпатську область України, в якому переплітаються спільні історичні корені.

Середньовічні церкви Закарпаття являють собою східну межу західного християнства, тут завершується готика і починається край дерев'яних церков та ортодоксія. Бурхлива історія Закарпатського краю відображає також і бурхливе минуле церков. Багато з них було спустошено за часів татарської навали, з прориванням реформації вони одна за одною опинилися у володінні протестантів, значна кількість з них згоріла на кострі визвольної боротьби нової ери, а за радянські часи більшість домів Господніх стали музеями атеїзму. На сьогодні часи та історія утихомирились, і церковна спадщина стала туристичним видовищем. Область Сабольч-Сатмар-Берег є одним із найбагатших на середньовічні церкви краєм Угорщини, тут залишилася така багата ланка церков середніх віків, яка у своєму порозумінні являється унікальною. Церкви малих розмірів Сатмарського та Березького країв, зі зведеними біля них дерев'яними дзвіницями, збереженими до нас середньовічними фресками, розмальованими хорами, орнаментальними кесонними стелями та різьбленими амвонами, відтворюють винятковий настрій середньовічної церковної спадщини. Більша частина середньовічних церков Альфельдського краю стала жертвою татарського нашествия. Однак цей, окутаний водами, край не допускав до себе ворожечє військо, чужу культуру. Таким чином він міг зберегти в своїй незрівнянній помпезності та красі ці маленькі середньовічні церкви, які безсумнівно є родзинками цього краю.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepekoritemplomokutja>

А középkori templomok útja címen született meg az a tematikus útvonal, amely a Kárpát-medencében egyedülálló vallási és kulturális örökséggel szeretné mélyrehatóan megismertetni az érdeklődőket. Ez a tematikus útvonal hivatott bemutatni a valaha egy történelmi régiót alkotó, Északkelet-Magyarország, Kárpátalja, valamint a Partium északi részének középkori egyházi örökségét. Az útvonal területileg a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, a romániai Szatmár és az ukrajnai Kárpátalja megyén halad keresztül, amelyet behálózzák közös történelmi gyökerek. Kárpátalja középkori templomai jelentik a nyugati kereszténység keleti határvonalát, itt ér véget gótika és veszi kezdetét a fa templomok földje és az ortodoxia. A viharos történelmű Kárpátalján viharos múltja volt a templomoknak is. Sokuk elpusztult a tatárjárás után, a reformáció előretörésével sorra a protestánsokhoz kerültek, számos leégett a kora újkor szabadság küzdelmeiben, a szovjet időkben, több esetben Isten házából ateista múzeum lett. Mára az idő, a történelem megnyugodott és az egyházi örökség turista látványossággá vált.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, középkori templomokban Magyarország egyik leggazdagabb vidéke, a középkori templomoknak itt olyan sűrű hálózatuk maradt fent, amely egyedülálló. Szatmár és Bereg középkori egyházi örökségének egyedi hangulatát idézik a kisméretű templomok, a melléjük épített fa harangtoronyok, a gazdagon fennmaradt középkori freskók, a festett karzatok, a díszes kazettás mennyezetek, faragott szőszékek. Az Alföld középkori templomainak nagy része a török dúlások áldozatává vált. Ez a vizek által körbezárt vidék azonban távol tartotta magától a hódító hadakat, az idegen kultúrákat. Így maradhattak fent páratlan gazdagságukban és szépségükben ezek a kis középkori templomok, amelyek ékszerdobozai ennek a vidéknek.

The Route of Medieval Churches is the name of the thematic route designed with the intention of thoroughly familiarising interested tourists with a unique religious and cultural heritage in the Carpathian Basin. This thematic route was created with the purpose of presenting the medieval ecclesiastical heritage of three geographical units, which formed a historical region in the past: Northeast Hungary, Kárpátalja (Subcarpathia) and the northern area of the region called Partium. The route crosses Szabolcs-Szatmár-Bereg county on Hungarian territory, Szatmár/Satu Mare county in Romania and Transcarpathia (Zakarpatska oblast') in Ukraine. A web of common historical roots ties together these three administrative units.

The medieval churches in Kárpátalja (Subcarpathia) represent the eastern frontier of Western Christianity, this is the region where Gothic architecture meets the wooden churches characteristic to the Greek Orthodox denomination. The region itself had a tumultuous history and the past of its churches constitutes no exception with regard to this observation. Many of them had been destroyed during the Mongol Invasion of Europe, the remaining ones were seized one after another by the Calvinists as the Reformation gained ground, a large number burned down during the freedom fights of Early modern history and, in Soviet times, churches were often transformed into museums for atheists. We live now in peaceful times, in a calm period of history - hence, churches became tourists' attractions.

Szabolcs-Szatmár-Bereg county is one of the richest areas in Hungary in what concerns medieval churches. A unique network of medieval churches has been preserved here. The small churches, the wooden belfries standing next to them, the medieval frescoes which still exist in so many places, the painted galleries, the richly decorated coffered ceilings and the carved pulpits evoke the unique atmosphere characteristic to the ecclesiastical heritage of the historical Szatmár and Bereg counties. Unfortunately, the major part of the medieval churches on the Great Hungarian Plain (Alföld) have been devastated by the Ottoman Turks. Nonetheless, the waterways and lakes surrounding this region kept conquering armies and foreign cultures away. In this manner, these tiny medieval churches, real jewels of this area, could have been preserved together with their unparalleled richness and beauty.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Unter dem Titel **Straße mittelalterlicher Kirchen** wurden eine thematische Tour zusammengestellt, die das einzigartige religiöse und kulturelle Erbe des Karpatenbeckens umfassend vorstellen möchte. Diese thematische Tour führt durch die einst eine zusammenhängende historische Region bildenden Gegenden von Nordostungarn, Transkarpatien sowie den nördlichen Teil von Partium und macht an den schönsten, sakralen Bauten aus dem Mittelalter halt. Die Tour verläuft durch das ungarische Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg, den rumänischen Kreis Satu Mare und das ukrainische Transkarpatien, ein Landstrich, der durch gemeinsame historische Wurzeln verbunden ist.

Die mittelalterlichen Kirchen von Transkarpatien bedeuten die östliche Grenzlinie des westlich geprägten Christentums, wo die Gotik endet und das Gebiet der Holzkirchen und des orthodoxen Christentums beginnt. In Transkarpatien mit seiner turbulenten Geschichte blieben auch die Kirchen nicht von den Turbulenzen verschont. Viele von ihnen wurden nach dem Tatarensturm zerstört, eine ganze Reihe wurde mit der Ausbreitung der Reformation in protestantische Kirchen umgewandelt, zahlreiche Kirchen brannten in den Freiheitskämpfen der frühen Neuzeit nieder, zu Zeiten der Sowjetmacht wurden mehrere Gotteshäuser als atheistische Museen genutzt. Heute beruhigten sich die Zeiten und das sakrale Erbe wurde zur Touristenattraktion.

Das Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg ist eine der an mittelalterlichen Kirchen reichsten Gegenden in Ungarn, die frühen Kirchen blieben hier in einem so dichten Netz erhalten, das einzigartig ist. Die kleinen Kirchen, die daneben gebauten Glockentürme aus Holz, die vielfach sichtbaren mittelalterlichen Fresken, die bemalten Emporen, die geschmückten Kassettendecken, die geschnitzten Kanzeln beschwören die einzigartige Atmosphäre des mittelalterlichen sakralen Erbes von Szatmár und Bereg herauf. Das von Gewässern umgebene Gebiet hielt die Truppen auf ihren Eroberungszügen und auch fremde Kulturen fern, deshalb konnten die kleinen mittelalterlichen Kirchen in ihrem einzigartigen Reichtum und in ihrer Schönheit erhalten bleiben, die architektonische Kleinodien dieser Gegend sind.

ВЕЛИКА БИЙГАНЬ

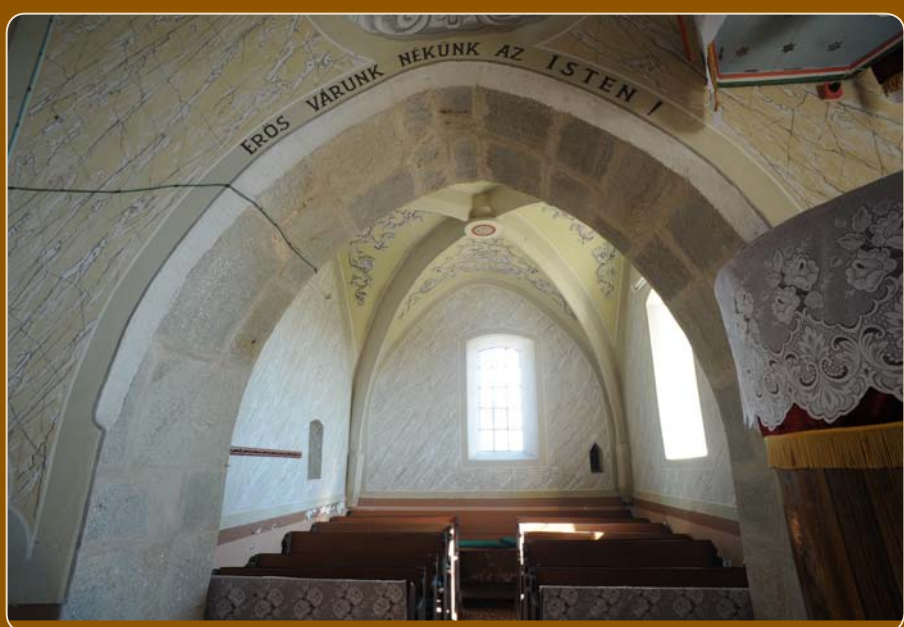
Реформатська церква

Перші відомі володарі поселення – родина Бегані, перша непевна згадка про родину походить із 1319 року. У податковому реєстрі з 1552 року село називають переважно знищеним поселенням. У 1567 році село спустошили татари. Священника освяченої в честь Святого Георгія церкви згадують у 1333 році. У 1578 році вона вже у володінні реформатської церкви. Церква поселення, зведена в готичному стилі, певно неодноразово зазнавала пошкодження, руйнації. У 1768 році родина Шімаї Мезьо відновила церкву, і тоді нава отримала розписну дерев'яну стелю.

Звернена престолом до сходу церква має апсиду з прямим завершенням. Ризниця, яка стояла на північній стороні, була знесена і разом з південним порталом була перетворена на сегментовану арку. Дзвіниця була зведена у 1854 році. В сучасному стані вона носить незначну кількість середньовічних ознак. Західний портал з кам'яним обрамленням виходить із цоколя вежі. Збереглася стрілачата тріумфальна арка. Зведення склепіння апсиди відбулося у два періоди. Раннє склепіння було знищено вже на межі XIV–XV століть, тому було необхідно звести нове. Побудоване у другому періоді склепіння тонше, його фальцьовані нервюри збігаються у замковий камінь форми плоского диску. У східній стіні апсиди зберігся стрілачастий пасторій простого оформлення.

Надзвичайною цінністю церкви є її фреска, розчистку якої почав Йозеф Лангі у 2000 році. Фреска розміром 167×210 см. Поле зображення з трьох боків відмежовує обрамлення з зигзагових ліній. На розписі видно зображення Святої Олени з хрестом. Помітно подальші дві менші постаті: одна з них тримає вертикальний стовп хреста, а друга вколює в ґрунт залізну лопату біля основи хреста. Свята Олена під короною обряджена у платок і вуаль, яка опускається до її плечей, а на плечах – червона плащаниця з жовтою підкладкою і горностаєвою лямівкою. Настінний розпис походить з другого архітектурного періоду біля 1410-1420 років. Продовження розчистки подальших настінних розписів несе за собою виявлення, що має особливе значення як з наукової, так і туристичної точки зору.

NAGYBÉGÁNY

Református templom

H

A település első ismert birtokosa a Bégányi család, első bizonytalan említésük 1319-ből származik. 1552-ben a falut nagyrészt elpusztítottként említik. 1567-ben a tatárok dúlták fel a községet. 1333-ban említik Szent György tiszteletére emelt templomának papját. 1578-ban már a reformátusoké. A település gótikus temploma több alkalommal is károkat szenvedett. 1768-ban építtette újjá a Simai Mező család, festett famennyezet készült a hajóban. A keletelt templom szentélye egyenes záródású, az egykor az északi oldalon állt sekrestyét lebontották és szegmensívéssé alakították a déli kapuval együtt. Tornya 1854-re épült föl. Jelenlegi formájában a külső homlokzat kevés középkori részlettel bír. Nyugati, kőkeretes kapuja ma a toronyaljából nyílik.

A belsőben fennmaradt csúcsíves diadalíve. A szentély beboltozására két periódusban került sor. Korai boltzata még a XIV – XV. század fordulóján elpusztulhatott, a második boltzat karcsú bordái lapos, tárcsa alakú záróköre futnak össze. Keleti szentélyfalában megmaradt a csúcsíves szentségtartó fülke.

A templom különleges értéke falképdíszje, melynek feltárását 2000-ben kezdte meg Lángi József. A kép befoglaló mérete 167 × 210 cm. A képmézőt zegzugmustrás keretezés övezi, és Szent Ilonát láthatjuk a kereszttel. Két kisebb méretű figura is megjelenik: egyik a kereszt függőleges szárát tartja, a másik ásójtát szúrja a kereszt tövéhez. Szent Ilona a korona alatt pártát és vállig erő fátylat visel, köpenye hermelinszegélyes. A kifestés a templom második építési periódusához tartozik, 1410-1420 körülre tehető. A falképek feltárásának folytatása tudományosan és turisztikailag egyaránt kiemelkedő jelentőségű felfedezést ígér.

VELIKA BIHANY

The Calvinist Church

The first known owners of the settlement were the Bégányi family, who were mentioned for the first time in documents in 1319, but this reference to them is somewhat uncertain. According to a source stemming from 1552, the village was largely destroyed. In fact, the Crimean Tatars pillaged the settlement in 1567. The priest serving in this church dedicated to Saint George was mentioned for the first time in 1333. Later, in 1578, the church belonged already to the Calvinists. The Gothic church in Nagybégány/Velika Bihany suffered damages on several occasions. The Simai Mező family had it rebuilt in 1768, when a painted wooden ceiling was added to the nave.

The sanctuary of this oriented church ends in a straight line. Its sacristy, which stood on the northern side, was demolished and rebuilt with a vaulted ceiling based on segmented arches. This type of arch spans the southern gate as well. The church tower was built in 1854. The present external frontispiece preserved only a few of the medieval details. Its western gate encased by a stone frame is now at the bottom of the tower. On the inside of the church, the chancel arch shaped as a lancet arch has been preserved. The sanctuary was covered with a vaulted ceiling in two stages. The initial vaulted ceiling must have been destroyed at the turn of the 14th and 15th centuries. The narrow ribs of the second, and extant, vaulted ceiling end in a disc-shaped cornerstone. The eastern wall of the sanctuary still preserves the tabernacle spanned by a lancet arch.

Of special worth is a mural painting inside the church. József Lángi began exploring this work of art in 2000. The full size of the picture is 167 × 210 cm. A zigzag pattern framing surrounds the main field depicting Saint Helena with the cross. Two smaller figures also appear in the picture: one of them is holding the vertical beam of the cross, while the other one sticks his spade into the ground next to the bottom of the cross. Under her crown, Saint Helena wears a coronet and a veil reaching to her shoulders, her cloak is ornamented with a miniver trim.

The painting work was done during the second period of (re)building the church, that is, somewhere between 1410 and 1420. The continuation of explorations targeting the murals in the church opens the perspective of making important discoveries from the point of view of science and tourism alike.

VELYKA BYYHAN

DE

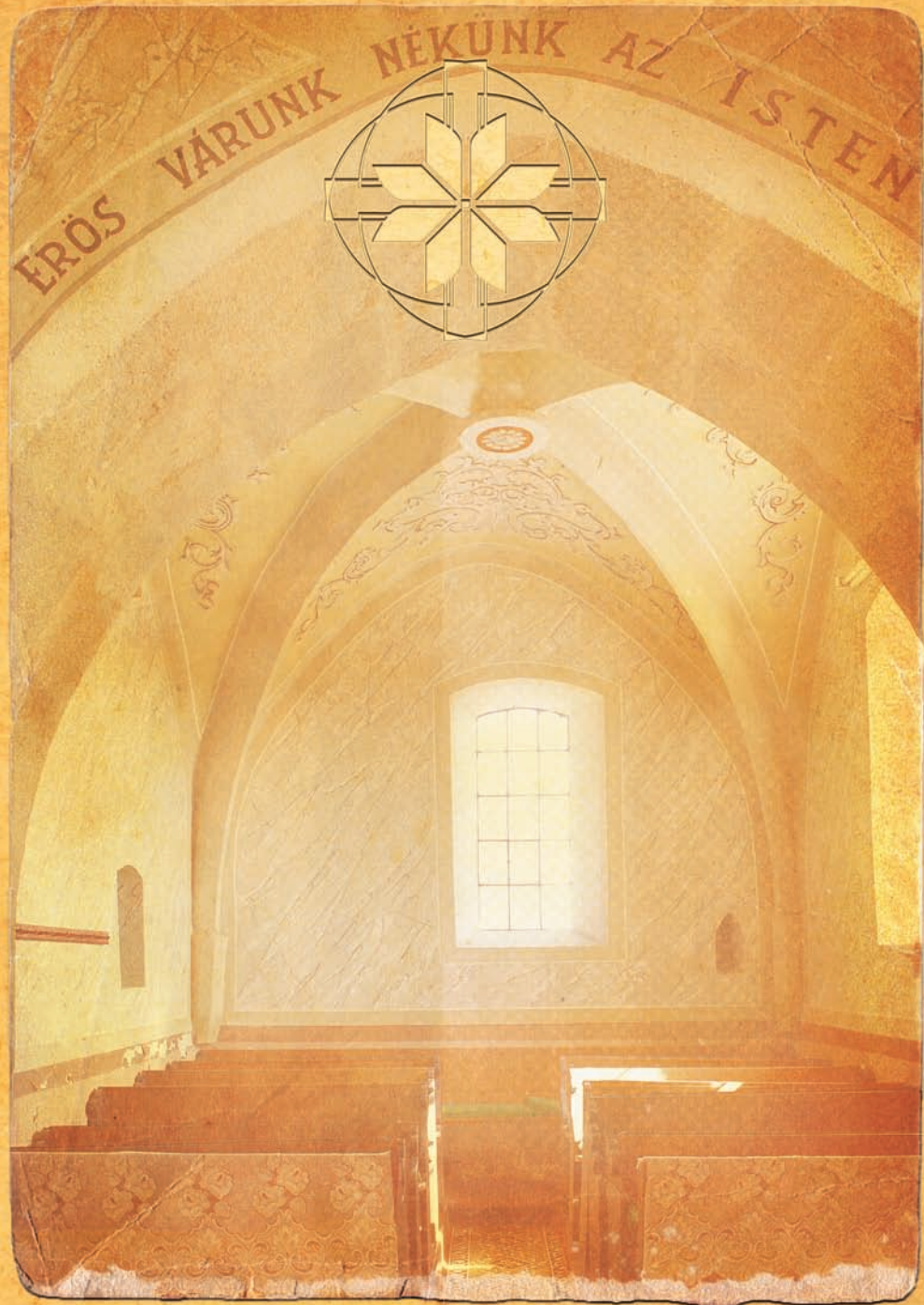
Reformierte Kirche

Der erste bekannte Besitzer der Ortschaft war die Familie Bégányi, ihre erste, nicht weiter belegte Erwähnung stammt aus dem Jahr 1319. Im Jahr 1552 wird ein großer Teil des Dorfes als zerstört erwähnt. 1567 verwüsteten die Tataren die Gemeinde. 1333 wird der Pfarrer der zu Ehren des Heiligen Georg errichteten Kirche erwähnt. 1578 war die Kirche schon eine reformierte Kirche. Die gotische Kirche von Nagybégány erlitt mehrmals Schäden. Im Jahr 1768 wurde sie von der Familie Mező von Sima neu errichtet, in das Kirchenschiff wurde eine bemalte Holzdecke eingebaut.

Der Chor der nach Osten ausgerichteten Kirche hatte einen geraden Abschluss, einst wurde die auf der Nordseite stehende Sakristei abgerissen und zusammen damit wurde das Südportal zu einem Segmentbogen umgestaltet. Der Turm der Kirche wurde 1854 errichtet. In seiner derzeitigen Form weist die Außenfassade nur wenige mittelalterliche Elemente auf. Das Westtor mit einem Steinrahmen öffnet sich aus dem Turmunterbau. Im Kircheninneren ist der spitzbogige Chorbogen erhalten geblieben. Die Gewölbe des Chors stammen aus zwei Perioden, das frühere Gewölbe ist wahrscheinlich um die Wende des 14. zum 15. Jahrhundert zerstört worden, die schlanken Rippen des zweiten Gewölbes laufen in einem scheibenförmigen Schlussstein zusammen. In der östlichen Chorwand ist eine spitzbogenförmige Monstranznische erhalten.

Der besondere Schatz der Kirche ist ihr Wandschmuck, mit dessen Freilegung József Lángi im Jahr 2000 begann. Die Bildgröße der Wandmalerei ist 167 x 210 cm. Die Bildfläche umgibt eine Zick-Zack-Umrandung, darin ist die Hl. Ilona mit dem Kreuz dargestellt. Auch zwei kleinere Figuren sind abgebildet: Die eine hält den senkrechten Balken des Kreuzes, die andere sticht mit ihrem Spaten in den Stamm des Kreuzes. Die Heilige Ilona trägt unter der Krone einen Jungfernkranz und einen bis zu den Schultern reichenden Schleier, ihr Gewand ist mit Hermelin besetzt.

Die Wandmalerei gehört zur zweiten Bauperiode der Kirche, sie kann auf die Zeit zwischen 1410-1420 angesetzt werden. Die Fortsetzung der Freilegung der Wandbilder verspricht sowohl wissenschaftlich als auch touristisch eine Entdeckung von herausragender Bedeutung zu werden.

* A broszura Lángi József leírása alapján készült

Партнерство без кордонів

Це видання було підготовлено за сприянням Європейського Союзу. Зміст публікації є предметом відповідальності Неприбуткового ТзОВ «Агентство територіального розвитку та екологічного господарювання області Сабольч-Сатмар-Берег» та Закарпатської обласної ради, і жодним чином не може розглядатися як відображення точки зору Європейського Союзу.

Проект під назвою „Tourist route to the common religious and cultural heritages” здійснюється (вався) в рамках Програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 (www.huskroua-cbc.net), і співфінансується Європейським Союзом через Європейський інструмент сусідства та партнерства. Загальна мета програми полягає у посиленні та поглибленні співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України і прийнятими та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини в екологічно-, соціально- та економічно-сталій спосіб.

Європейський Союз складається з 27 країн-членів, які вирішили поступово об'єднати свої знання, ресурси та долі. Разом, за 50 років розширення, вони створили зону стабільності, демократії та сталого розвитку, зберігши культурні відмінності, виявляючи толерантність і гарантуючи свободу особистості. Європейський союз готовий розділяти свої досягнення та цінності з країнами і народами за межами його кордонів. Європейська Комісія є виконавчим органом ЄС.

Програму прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна буде реалізовано протягом 2007-2013 рр. на зовнішніх кордонах цільових країн-членів ЄС та України. Європейський інструмент сусідства та партнерства підтримує транскордонну співпрацю на зовнішніх кордонах ЄС. Загальна мета програми полягає у посиленні та поглибленні співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України прийнятими та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини у екологічно-, соціально- та економічно-сталій спосіб. Спільним Органом Управління Програми є Національне агентство розвитку Угорщини. Веб-сайт Програми www.huskroua-cbc.net

Програма фінансована з фондів
Європейського Союзу

Програма прикордонного співробітництва ЄІСП
Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна